

■ Bibliography

- ANREITER 2001 = ANREITER, P.: Die vorrömischen Namen Pannoniens. *Archaeolingua Series Minor* 16. Budapest, 2001.
- BAGATTI 1958 = BAGATTI, B.: Note sul contenuto dottrinale dei mosaici di Aquileia. *RivAC* XXXIV (1958) 119-135.
- BARKÓCZI 1988 = BARKÓCZI, L.: Pannonische Glasfunde in Ungarn. Budapest, 1988.
- BARNES 1982 = BARNES, T. D.: *The New Empire of Diocletian and Constantine*. Cambridge-London, 1982.
- BERNHART 1926 = BERNHART, M.: *Handbuch zur Münzkunde der römischen Kaiserzeit*. Halle, 1926.
- BIANCHI BANDINELLI 1970 = BIANCHI BANDINELLI, R.: *Rome. La fin de l'art antique*. Paris, 1970.
- BISCONTI 1990 = BISCONTI, F.: Sulla concezione figurativa dell' „habitat" paradisiaco in proposito di un affresco romano poco noto. *RivAC* LXVI (1990) 25-80.
- BISCONTI 1995 = BISCONTI, F.: Riflessi iconografici del pellegrinaggio nelle catacombe romane. *Akten des XII. Internationalen Kongresses für christliche Archäologie Bonn*, 22-28. September 1991. *JbAC Ergänzungsband* 20,1. Città del Vaticano-München, 1995. 552-558.
- BLÁZQUEZ 1983 = BLÁZQUEZ, J.M.: La pintura helenística de Qusayr 'Amra. *AEspA* 56 (1983) 169-196.
- BODÓ 2007 = BODÓ, B.: 13. századi éremlelet Pécs központjából (Baranya m.). In: *A tatárjárás (1241-42)*. Budapest, 2007. 94-95.
- BOROS 2002 = BOROS, L.: Falkutatás a pécsi bazilika altemplomában. *Pécsi Szemle* V (2002/2) 5-20.
- BOROS 2006 = BOROS, L.: Hol temették el Péter királyt? *Pécsi Szemle* IX (2006/3) 14-29.
- BOROS 2007 = BOROS, L.: Adalék a pécsi Dóm tér építéstörténetéhez. *Pécsi Szemle* X (2007/1) 4-13.
- BOVINI 1954 = BOVINI, G.: I sarcofagi paleocristiani della Spagna. (Collezione „Amici delle Catacombe" XXII.). Città del Vaticano, 1954.
- BOWES, K.: *Early Christian Archaeology: A State of the Field*. *Religion Compass* 2/4 (2008) 575-619.
- BRANDENBURG 1979 = BRANDENBURG, H.: Stilprobleme der frühchristlichen Sarkophagkunst Roms im 4. Jh. *RM* LXXXVI (1979) 439-471.
- BRANDENBURG 1981 = BRANDENBURG, H.: *Ars humilis. Zur Frage eines christlichen Stils in der Kunst des 4. Jh.-s n. Christus*. *JbAC* XXIV (1981) 71-84.
- BRATOŽ 1996 = BRATOŽ, R.: Christianisierung des Nordadria- und Westbalkanraumes im 4. Jahrhundert. In: Bratož, R. (hrsg.): *Westillyricum und Nordostitalien in der spätrömischen Zeit (Zahodni Ilirik in Severovzhodna Italija v Poznorimski Dobi)*. *Situla* 34 (1996) 299-366.
- BRENK 1977 = BRENK, B. (hrsg.): *Spätantike und frühes Christentum. Propyläen Kunstgeschichte Supplementum I*. Frankfurt-Berlin-Wien, 1977.
- BROWN 1981 = BROWN, P.: *The Cult of the Saints*. Chicago, 1981.
- DE BRUYNE 1958 = DE BRUYNE, L.: *Refrigerium interim*. *RivAC* XXIV (1958) 87-118.
- BRUSIN, G. - ZOVATTO, P. L.: *Monumenti paleocristiani di Aquileia e di Grado*. Udine, 1957.
- BUGÁR 2003 = BUGÁR, M. I.: *The Martyrdom of the Quattuor Coronati: Art and the Early Christian Church in Pannonia*. In: Angusheva, A. – Dimitrova, M. – Kostova, R. (eds.): *Aeterni coronati: Cults of Early Christian Saints From Central and South Eastern Europe*. Sofia, 2003. 289-306.
- BUSCHHAUSEN 1971 = BUSCHHAUSEN, H.: *Die spätrömische Metallschreine und die frühchristlichen Reliquienaltäre*. *Wiener Byzantinische Studien* IX. Wien, 1971.
- BUSCHHAUSEN - LENZEN 1965 = BUSCHHAUSEN, H. - LENZEN, H.: Ein konstantinisches Silberreliquiar aus Jabalkovo in Bulgarien. *Jahrb. Öst. Byz. Ges.* XIV (1965) 157-206.
- CSIR VII = SZ. BURGER, A.: *Die Skulpturen des Stadtgebietes von Sopianae und des Gebietes zwischen der Drau und der Limesstrecke Lussonium - Altinum. Corpus Signorum Imperii Romani Bd. VII*. Ungarn. Budapest, 1991.
- DACL = Cabrol, F. – Leclercq, H. (eds.): *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de la liturgie I-XIII (1924-1938)*
- DASSMANN 1975 = DASSMANN, E.: *Ambrosius und die Märtyrer*. *JbAC* XVIII (1975) 49-68.
- DECKERS-SELIGER-MIETKE 1987 = DECKERS, J. G. – SEELIGER, H. R. – MIETKE, G.: *Die Katakomben „Santi Pietro e Marcellino"*. *Repertorium der Malereien*. *RSC* 6, vol. A-B. Münster, 1987.
- DEICHMANN 1954 = DEICHMANN, F. W.: *Forschungen zur Kunstgeschichte und christlichen Archäologie. Neue Beiträge zur Kunstgeschichte des 1. Jahrtausends. I/2. Frühmittelalterliche Kunst*. Baden-Baden, 1954. (recensio). *ByzZ* 47 (1954) 428-435.
- DEICHMANN 1983 = DEICHMANN, F. W.: *Einführung in die christliche Archäologie*. Darmstadt, 1983.

- DEICHMANN – BOVINI – BRANDENBURG 1967 = DEICHMANN, F. W. – BOVINI, G. – BRANDENBURG, H.: Repertorium der christlich-antiken Sarkophage I. Rom und Ostia. Wiesbaden, 1967.
- DELBRUECK 1952 = DELBRUECK, R.: Probleme der Lipsanothek von Brescia. Bonn, 1952.
- DELEHAYE 1927 = DELEHAYE, H.: Sanctus. Essai sur le culte des saints dans l'antiquité. Subsidia Hagiographica 17. Bruxelles, 1927.
- DJAMBOV 1989 = DJAMBOV, I.: Un centre chrétien découvert récemment en Thrace et l'oppidum près de Sopot (du VIe au XIII siècle) et l'identification de Kopsis. In: XI. CIAC 1986 (1989) 2511-2519.
- DUVAL-LÉZINE 1959a = DUVAL, M. N. – LÉZINE, A.: Nécropole chrétienne et baptistère souterrain à Carthage. CahArch 10 (1959) 71-147.
- DUVAL-LÉZINE 1959b = DUVAL, M. N. – LÉZINE, A.: La chapelle funéraire souterraine dite d'Asterius à Carthage. Mélanges d'Archéologie et d'histoire 71 (1959) 339-357.
- DUVAL 1979 = DUVAL, N.: Sirmium „ville impériale“ ou „capitale“? Corso di cult. sull'arte rav. e biz. XXVI (1979) 53-90.
- DUVAL 1988 = DUVAL, Y.: Aupres des saints corps et âme: l'inhumation „ad sanctos“ dans la chrétienté d'Orient et d'Occident du IIIe au VIIe siècle. Études augustiniennes, Paris, 1988.
- DYGGVE 1935 = DYGGVE, E.: Das Mausoleum in Pécs. Pannonia 1935/1-3. 62-77.
- DYGGVE 1951 = DYGGVE, E.: History of Salonitan Christianity. Oslo, 1951.
- DYGGVE-EGGER 1939 = DYGGVE, E. – EGGER, R.: Der altchristliche Friedhof Marusinac. Forschungen in Salona III. Wien, 1939.
- EFFENBERGER 1986 = EFFENBERGER, A.: Frühchristliche Kunst und Kultur. Von den Anfängen bis zum 7. Jhd. Leipzig, 1986.
- ENGEMANN 1996 = ENGEMANN, J.: Biblische Themen im Bereich der frühchristlichen Kunst. In: Schöllgen, G. – Scholten, C. (hrsg.): Stimuli. Exegese und ihre Hermeneutik in Antike und Christentum. Festschrift für Ernst Dassmann. JbAC Ergänzungsband 23 (1996) 543-556.
- FERRUA 1962 = FERRUA, A.: Paralipomeni di Giona. RivAC XXXVIII (1962) 7-69.
- FERRUA 1991 = FERRUA, A.: Katakomben. Unbekannte Bilder des frühen Christentums unter der Via Latina. Stuttgart, 1991.
- FÉVRIER 1977 = FÉVRIER, A.-P.: Culte et sociabilité. A propos du repas funéraire. CahArch 26 (1977) 29-45.
- FIOCCHI NICOLAI – BISCONTI – MAZZOLENI 1999 = FIOCCHI NICOLAI, V. – BISCONTI, F. – MAZZOLENI, D.: Las catacumbas cristianas de Roma. Origen, desarrollo, aparato decorativo y documentación epigráfica. Regensburg, 1999.
- FIRATLI 1966 = FIRATLI, N.: Notes sur quelques hypogées paleo-chrétiens de Constantinople. Tortulae. Studien zu Altchristlichen und Byzantinischen Monumenten. Römische Quartalschrift Suppl. Heft 30 (Festschrift J. Kollwitz). Freiburg, 1966, 131-139.
- FÜLEP 1959 = FÜLEP, F.: Neuere Ausgrabungen in der cella trichora von Pécs (Fünfkirchen). ActaArchHung XI (1959) 399-417.
- FÜLEP 1962 = FÜLEP, F.: Újabb kutatások a pécsi ókeresztény temetőben. ArchÉrt LXXXIX (1962) 23-46.
- FÜLEP 1977a = FÜLEP, F.: A pécsi ókeresztény mauzóleum ásatása. (Excavations of the Early Christian Mausoleum of Pécs). ArchÉrt CIV (1977) 246-257.
- FÜLEP 1977b = FÜLEP, F.: Roman cemetery on the territory of Pécs (Sopianae). Fontes Archaeologici Hungariae. Budapest, 1977.
- FÜLEP 1987 = FÜLEP, F.: A pécsi későrómai ókeresztény mauzóleum feltárásáról (The Excavation of the Late Roman – Early Christian Mausoleum in Pécs). JPMÉ 32 (1987) 31-44.
- FÜLEP 1984 = FÜLEP, F.: Sopianae. The History of Pécs during the Roman Era and the Problem of Continuity of the Late Roman Population (ArchHung L). Budapest, 1984.
- FÜLEP-BACHMAN-PINTÉR 1988 = FÜLEP, F. – BACHMAN, Z. – PINTÉR, A.: Sopianae - Pécs ókeresztény emlékei. Budapest, 1988.
- FÜLEP-BURGER 1979 = FÜLEP, F. – Sz. BURGER, A.: Baranya megye a római korban (Die Römerzeit im Komitat Baranya). In: Bándi, G. (szerk.): Baranya megye története az őskortól a honfoglalásig. Pécs, 1979. 223-328.
- GÁBOR 2003a = GÁBOR, O.: Késő antik női ékszerek és használati tárgyak a 2002. évi pécsi ásatásokról. Pécsi Szemle 2/2003. 2-7.
- GÁBOR 2003b = GÁBOR, O.: A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziuma udvarán talált római kori temetőrészlet. Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának jubileumi évkönyve a 2002/2003-as tanévről. Pécs, 2003. 59-72.
- GÁBOR-KÁRPÁTI-KOVALICZKY-POZSÁRKÓ-VISY 2003 = GÁBOR, O. – KÁRPÁTI, G. – KOVALICZKY, G. – POZSÁRKÓ, Cs. – VISY, Zs.: 19. Nemzetközi Limeskongresszus Pécs-Sopianae 2003. szeptember 1-8 – 19th International Congress of Roman Frontier Studies Pécs-Sopianae 1-8. september 2003. In: Örökség füzetek 1 (2003)
- GÁBOR 2004 = GÁBOR, O.: A pécsi ókeresztény sírkamrák. Pécsi Szemle VII/4 (2004) 2-16.
- GÁBOR 2005 = GÁBOR, O.: Üzenet a múltból. Időkapszula a XIX. számú sírkamra mellett. Pécsi Szemle VIII/1 (2005) 2-5.

- GÁBOR 2007a = GÁBOR, O.: A pécsi késő antik temető épületeinek számozása. *Sopianae krónika. Az Örökség ház hírllevele* 2007/1-2. 11-14.
- GÁBOR 2007b = GÁBOR, O.: Ókeresztény jellegek a pécsi késő antik temetőben /Frühchristliche Merkmale des spätantiken Gräberfeldes von Pécs/. In: BÍRÓ, Sz. (szerk.): *FiRKák I. Fiatal Római Koros Kutatók I. Konferenciakötete*. Győr, 2007, 367-378.
- GÁBOR 2008 = GÁBOR, O.: Christograms from the Northern Late Roman Cemetery of Sopianae (Pécs). In: Szabó, Á. – Vargyas, P. (eds.): *Cultus Deorum. Studia Religionum ad Historiam II. Ókortudományi Dolgozatok [Papers of Antique Studies]* 2. Pécs, 2008. 289-310.
- GARRUCCI 1873-1880 = GARRUCCI, R.: *Storia dell'arte cristiana*. Prato, 1873-1880.
- GÁSPÁR 1971 = GÁSPÁR, D.: Spätromische Kastchenbeschläge in Pannonien. *Acta Universitatis de Attila József Nominatae, Acta Antiqua et Archaeologica*. XV. 1-2. (1971)
- GÁSPÁR 1982 = GÁSPÁR, D.: *Eskü a rómaiaknál és a sacramentum militiae*. Budapest, 1982.
- GÁSPÁR 1986 = GÁSPÁR, D.: *Römische Kästchen aus Pannonien I-II*. In: *Antaeus* 15 (1986)
- GÁSPÁR 1993 = GÁSPÁR, D.: When has Chi-Rho become a Christian Symbol? In: Arce, J. – Burkhalter, F. (coord.): *Bronces y religion Romana. Actas del XI Congreso Internacional de bronce antiguos*. Madrid, Mayo-Junio, 1990. Madrid, 1993. 207-212.
- GÁSPÁR 2002 = GÁSPÁR, D.: Christianity in Roman Pannonia. An Evaluation of Early Christian Finds and Sites in Hungary. *BAR Int. Ser.* 1010 (2002)
- GEREVICH 1938 = GEREVICH, T.: *Magyarország művészeti emlékei I*. Budapest, 1938.
- GERKAN 1954 = GERKAN, A. von: Der Urbau der Kirche St. Gereon zu Köln. In: *Forschungen zur Kunstgeschichte und christlichen Archäologie. Neue Beiträge zur Kunstgeschichte des 1. Jahrtausends. I/2. Frühmittelalterliche Kunst*. Baden-Baden, 1954. 91-102.
- GERKE 1939 = GERKE, F.: A passioszarkofágok kor-meghatározása. *ArchÉrt* LII (1939) 1-65.
- GERKE 1954a = GERKE, F.: Die Wandmalereien der Petrus-Paulus Katakomben in Pécs (Sopianae). In: *Forschungen zur Kunstgeschichte und christlichen Archäologie. Neue Beiträge zur Kunstgeschichte des 1. Jahrtausends. I/2. Frühmittelalterliche Kunst*. Baden-Baden, 1954. 147-199.
- GERKE 1954b = GERKE, F.: Die Wandmalereien der neugefundenen Grabkammer in Pécs (Sopianae). Ihre Stellung in der spätromischen Kunstgeschichte. *Forschungen zur Kunstgeschichte und christlichen Archäologie. Neue Beiträge zur Kunstgeschichte des 1. Jahrtausends. I/2. Frühmittelalterliche Kunst*. Baden-Baden, 1954. 115-137.
- GIORDANI 1978 = GIORDANI, R.: Probabili echi della crisi ariana in alcune figurazioni paleocristiane. *RivAC LIV* (1978/3-4) 229-263.
- GIULIANI 2007 = GIULIANI, R.: Recenti ricerche archeologiche nei santuari delle catacombe romane. Una sintesi. In: Spera, L. (cur.): *Martiri ed Eucaristia nella civiltà cristiana. L' Eucaristia, forza dei Martiri, fonte della testimonianza cristiana. Atti della Giornata di Studio – 27 Ottobre 2005 Collegio Teutonico – Città del Vaticano*. Città del Vaticano, 2007, 71-88.
- GRABAR 1946 = GRABAR, A.: *Martyrium I-II. Recherches sur le culte des reliques et l'art chrétien antique*. Paris, 1946. I-II.
- GRABAR 1960 = GRABAR, A.: *Recherches sur les sources juives de l'art paléochrétien*. *CahArch XI* (1960) 41-71.
- GRABAR 1968 = GRABAR, A.: *Christian Iconography: A Study of its Origins*. Princeton, 1968.
- GOSZTONYI 1939 = GOSZTONYI, Gy.: *A pécsi Szt. Péter székesegyház eredete*. Pécs, 1939.
- GOSZTONYI 1943 = GOSZTONYI, Gy.: *A pécsi ókeresztény temető*. Pécs, 1943.
- GUYON 1975 = GUYON, J.: Les Quatre couronnés et l'histoire de leur culte des origines au milieu de IXe siècle. *MEFR* 87 (1975) 505-561.
- GUYON 1981 = GUYON, J.: Le cimetière aux deux lauriers. *Recherches sur les catacombes romaines*. Città del Vaticano, 1981.
- HEIDL 2005 = HEIDL, Gy.: A pécsi I. számú sírkamra Jónás-freskója és Szt. Jeromos Jónás-kommentárja. *Katekhón* 2 (2005/1), 42-68.
- HELLEMO 1989 = HELLEMO, G.: *Adventus Domini. Eschatological Thought in 4th -century apses and catecheses. Supplements to Vigiliae Christianae, V*. Leiden-New York-København-Köln, 1989.
- HENSZLMANN 1873 = HENSZLMANN, I.: *Die altchristliche Grabkammer in Fünfkirchen. Mitteilungen der K.u.K. Zentralkommission XVIII*. Wien, 1873.
- HUDÁK 2003 = HUDÁK, K.: *Bibliai témák és szent-ábrázolások a sirmiumi metropolia ókeresztény művészetében [Representations of Biblical Scenes and Saints in the Early Christian Art of the Metropolis of Sirmium]*. Unpublished M.A. Dissertation. Budapest, 2003.
- HUDÁK 2009 = HUDÁK, K.: *The Iconographical Program of the Wallpaintings in the Saint Peter and Paul Burial Chamber of Sopianae (Pécs)*. *Mitteilungen für Christliche Archäologie* 15 (2009) forthcoming.
- JASTRZEBOWSKA 1979 = JASTRZEBOWSKA, E.: Les scènes du banquet des les peintures et sculptures des IIIe et IVe siècles. *Recherches augustiniennes* 14 (1979) 3-90.
- KÁDÁR 1939 = KÁDÁR, Z.: *Pannonia ókeresztény emlékeinek ikonográfiája (L' iconografia dei*

- monumenti paleocristiani della Pannonia). Budapest, 1939.
- KÁDÁR 1940-1941 = KÁDÁR, Z.: A Triumphus-eszme a pécsi ókeresztény héroon egyik freskóján. *Regnum (1940-1941)* 65-69.
- KÁDÁR 1969 = KÁDÁR, Z.: Lineamenti dell'arte della Pannonia nell'epoca dell'antichità tarda e paleocristiana. *Corsi di cult. rav. e biz. XVI.* Ravenna, 1969. 179-201.
- KÁRPÁTI 2002 = KÁRPÁTI, G.: A pécsi V. számú sírkamra. *Műemlékvédelem XLIV (2002/3)* 142-144.
- KÁRPÁTI 2003 = KÁRPÁTI, G.: *Contra damnationem memoriae (Az emlékezet kitörlése ellen)*, *Örökség füzetek 2 (2003)* 35-40.
- KÁRPÁTI 2004 = KÁRPÁTI, G.: Pécs, Dóm tér. Régészeti kutatások Magyarországon 2003 – *Archaeological Investigations in Hungary 2003.* Budapest, 2004. 272.
- KÁRPÁTI – GÁBOR 2004 = KÁRPÁTI, G. – GÁBOR, O.: Régészeti ásatás a Jókai u. 13. szám alatt. *Pécsi szemle VII/3 (2004)* 11-15.
- KATONA GYŐR 2000-2001 = KATONA GYŐR, Zs.: Az első keresztények a Dél-Dunántúlon az ókeresztény temetők tükrében – Sopianae (Die ersten Christen im südlichen Transdanubien im Spiegel der urchristlichen Friedhöfe – Sopianae; The First Christians in Southern Transdanubia as Mirrored in the early Christian Cemeteries – Sopianae); *Baranya és a kereszténység (Kr. u. 4-14. sz.) című kiállítás műtárgylistája (Verzeichnis der Kunstgebilden zur Ausstellung: „Baranya und das Christentum (4-14. Jh. n. Chr.)“; Catalogue of the „Baranya and Christianity (4-14th c. A. D.)“ Exhibition)* In: *Kereszténység és államiság Baranyában (Christentum und Staatlichkeit in Baranya – Christianity and Statehood in Baranya County).* Pécsvárad, 2000-2001. 23-39; 63-72.
- KELLY 2003 = KELLY, J. N. D.: *Szent Jeromos élete, írásai és vitái.* Budapest, 2003. (Jerome: his Life, Writings, and Controversies. Peabody, Mass., 1998.)
- KIILERICH 1998 = KIILERICH, B.: The Obelisk Base in Constantinople: Court Art and Imperial Ideology. In: Rasmus Brandt, J. - Eriksen, R.: *Acta ad Archaeologiam et Artium Historiam Pertinentia. Series altera in 8. Vol. X.* Institutum Romanum Norvegiae. Roma, 1998.
- KIKINDAI 2004 = KIKINDAI, A.: Pécs, Dóm tér. Régészeti kutatások Magyarországon 2003 – *Archaeological Investigations in Hungary 2003.* Budapest, 2004. 272-273.
- KISS 1965 = KISS, A.: Pannonia rómaikori lakossága népvándorláskori helybenmaradásának kérdéséhez (Contributions of the Problem of the Survival of the Roman – Age Population of Pannonia in the Period of Migrations). *JPMÉ 10 (1965)* 81-123.
- KISS 1973 = KISS, Á.: Roman Mosaics in Hungary. *Fontes Archaeologici Hungariae.* Budapest, 1973.
- KISS 2001 = KISS, P.: Egy forrás a 9. századi Pannoniából. A *Conversio Bagoariorum et Carantanorum 1997-es* edíciója. In: Róna-Tas, A.: *Források a korai magyar történelem ismeretéhez.* Budapest, 2001. 69-88.
- KOLLER 1804 = KOLLER, J.: *Prolegomena in historiam episcopatus quinqueecclesiarum. Posonii,* 1804.
- KOCH-SICHTERMANN 1982 = KOCH, G. - SICHTERMANN, H.: *Römische Sarkophage. Handbuch der Archäologie.* München, 1982.
- KOCH 2000 = KOCH, G.: *Frühchristliche Sarkophage. Handbuch der Archäologie.* München, 2000.
- KOVÁCS 2001 = KOVÁCS, P.: *Corpus inscriptionum graecarum pannonicarum (Editio maior).* HPS 8 (2001)
- KOVÁCS 2004 = KOVÁCS, P.: The Late Roman Epigraphy in Pannonia (260-582). In: Gy. Németh – I. Piso (eds.): *Epigraphica II. Mensa Rotunda epigraphiae dacicae pannonicaeque.* HPS 11(2004) 185-195.
- KÖTZSCHE-BREITENBRUCH 1976 = KÖTZSCHE-BREITENBRUCH, L.: *Die Neue Katakombe an der Via Latina in Rom. Untersuchungen zur Ikonographie der Alttestamentlichen Wandmalereien.* JbAC Ergänzungsband 4. Münster, 1976.
- KRAFT 2006 = KRAFT, J.: A pécsi ókeresztény temető geológiája és felszínének fejlődése. *Örökség füzetek 5.* Pécs, 2006.
- KRAUTHEIMER 1960 = KRAUTHEIMER, R.: *Mensa – coemeterium – martyrium.* CahArch XI (1960) 15-40.
- LÁNYI 1972 = LÁNYI, V.: Die spätantike Gräberfelder von Pannonien. *ActArchHung 24 (1972)* 53-213.
- LÁNYI-MÓCSY 1990 = LÁNYI, V. – MÓCSY, A.: *Temetkezés és halottkultusz.* In: Mócsy, A. – Fitz, J. (szerk.): *Pannonia régészeti kézikönyve.* Budapest, 1990. 243-253.
- LEHMANN 1945 = LEHMANN, K.: The Dome of Heaven. *AB 27 (1945)* 1-27.
- LEHÓCZKY 1887 = LEHÓCZKY, T.: A mezőkászonyi gót sír. *ArchÉrt XVII (1887)* 32-40.
- LENGVÁRI 2001 = LENGVÁRI, I.: Sopianae kutatásának története. In: *Jelenkor XLIV (2001 november)* 1157-1164 (= *Örökségi füzetek 2 (2003)* 55-62.)
- LICCARDO 2004 = LICCARDI, G.: *Introduzione allo Studio dell' Archeologia cristiana. Storia, metodo, tecnica.* Milano, 2004.
- LIMC II-III = *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae II-III.* Zürich - München, 1984-1986.
- McLYNN 1994 = McLYNN, N. B.: *Ambrose of Milan. Church and Court in a Capital.* Berkeley-Los Angeles-London, 1994.

- MAKKAY 2007a = MAKKAY, J.: A honfoglalás bolgár modellje. Dunai bolgárok és bolgár-szlávok a Kárpát-medencében. Budapest, 2007.
- MAKKAY 2007b = MAKKAY, J.: Pécs-Quinque Ecclesiae. A sírkamrák és katakombák. Budapest, 2007.
- MAGYAR 2007 = MAGYAR, Zs.: Sopianae. A Study of Cultural Influences in Fourth Century Pannonia. Buletinul Cercurilor Științifice Studentești, Arheologie – Istorie – Muzeologie 13 (2007) 41-58.
- MAGYAR 2009 = MAGYAR, Zs.: The World of Late Antique Sopianae: Artistic Connections and Scholarly Problems. In: Rakocija, M. (ed.): Niš and Byzantium. Seventh Symposium Niš, 3-5 June 2008. The Collection of Scientific Works VII. Niš, 2009. 107-118.
- MATHEWS 1999 = MATHEWS, T. F.: The Clash of Gods. A Reinterpretation of Early Christian Art. Princeton-New Jersey, 1999.
- MILANO 1990 = Sena Chiesa, G. (cord.): Milano capitale dell' impero romano 286-402. d.C. Milano, 1990.
- MILOŠEVIĆ 1971 = MILOŠEVIĆ, P.: Earlier archeological activity in Sirmium. Sirmium II. (1971) 3-11.
- MIRKOVIĆ 1954-1956 = MIRKOVIĆ, L.: Le nécropole paléochrétienne de Niš. ArchJug I-II. (1954-1956) 85-100.
- MIRKOVIĆ 1954-55 = MIRKOVIĆ, L.: Staro-chrišćanska grobnica u Nišu /Le sepulcre vieux-chretien de Niš/. Starinar 6 (1954-55) 53-72.
- MÓCSY 1974 = MÓCSY, A.: Pannonia a késői császárkorban. Budapest, 1974.
- MÓCSY 1990 = MÓCSY, A.: A kereszténység emlékei. In: Mócsy, A. – Fitz, J. (szerk.): Pannonia régészeti kézikönyve. Budapest, 1990. 262-264.
- MOMIGLIANO 1977 = MOMIGLIANO, A.: Popular Religious Beliefs and Late Roman Historians. In: Momigliano, A.: Essays in Ancient and Modern Historiography. Middletown, 1977. 141-159.
- NAGY 1931 = NAGY, L.: Az óbudai cella trichora a Raktár-utcában. Az aquincumi múzeum 1930. évi ásatása. Budapest, 1931.
- NAGY 1938 = NAGY, L.: Pannonia Sacra. Szent István Emlékkönyv. Budapest, 1938. 29-148.
- NAGY 1939 = NAGY, T.: A kereszténység története a pannoniai védőrendszer összeomlásáig. DissPann II/12. Budapest, 1939.
- NAGY 1947 = NAGY, T.: A Quirinus-reliquiák translatiójának időpontja Pannonia Prima későrómai sorsának tükrében (Tanulmányok a pannoniai egyháztörténethez IV.). Regnum VI (1944-46) /1947/ 244-257.
- NAGY 1987-88 = NAGY, T.: Sopianae. Egy új városmonográfia margójára. AntTan 33 (1987-88) 218-245.
- NAGY 2002 = NAGY, M.: Typological considerations on Christian Funerary Buildings in Pannonia. Zalai Múzeum 11 (2002) 21-30.
- NAGY 2004 = NAGY, L.: Zurückkehrende Toten und Gespenster-Liebe. Parallelen zweier kaiserzeitlichen Grabinschriften in der griechisch-römischen Literatur. In: Gy. Németh – I. Piso (eds.): Epigraphica II. Mensa Rotunda epigraphiae dacicae panonicaeque. HPS 11 (2004) 57-79.
- NAGY 2006 = NAGY, L.: Die Typen von Totengeistern in der De anima von Tertullianus und in der frühkaiserzeitlichen Literatur. Specimina Nova XX (2006) 13-34.
- NAGY 2008 = NAGY, L.: Eretnekek temetkezései a 4. századi Valeria provinciában? [Burials of Heretics in the 4th century province Valeria?] Paper held at the meeting of the Hungarian Patristic Society in 2008, forthcoming.
- NESTORI 19932 = NESTORI, A.: Repertorio topografico delle pitture delle catacombe romane. RSC 5. Città del Vaticano, 1993.²
- PALEANI 1986 = PALEANI, M.T.: Probabili influssi dei carni damasiani su alcune pitture cimiteriali. Saecularia Damasiana. Studi di AC XXXIX. Città del Vaticano, 1986. 361-387.
- PALOL 1989 = PALOL I SALELLAS, P.: El Bovalar (Serós; Segría) Conjunt d' época paleocristiana i visigòtica. Lleida, 1989.
- PAVAN 1984 = PAVAN, M.: I territori illirico-danubiani e l'eredità del classico. In: Il crinale d'Europa. Roma, 1984. 59-63.
- PEACOCK 1995 = PEACOCK, D. P. S.: The Passio Sanctorum Quattuor Coronatorum: a petrological approach. Antiquity 1995. 362-368.
- PELEKANIDIS 1963 = PELEKANIDIS, S.: Gli affreschi paleocristiani ed i piú antichi mosaici parietali di Salonicco. Quaderni di Antichità Ravennate, Cristiane e Bizantine 2. Bologna, 1963.
- PELEKANIDIS 1969 = PELEKANIDIS, S.: Die Malerei der konstantinischen Zeit. Akten der VII. CIAC (1965) Trier, 1969. 215-235.
- PIETRI 1976 = PIETRI, Ch.: Roma christiana I. Recherches sur l' Église de Rome, son organisation, sa politique, son idéologie de Miltiade a Sixte III (311-440). Rome, 1976.
- PIETRI 1986 = PIETRI, Ch.: Damase éveque de Rome. Saecularia Damasiana. Studi di AC XXXIX. Città del Vaticano, 1986. 31-58.
- PILLINGER 1986 = PILLINGER, R.: Frühchristliche Malerei in der heutigen Volksrepublik Bulgarien (zwischen Orient und Okzident). In: Pillinger, R. (hrsg.): Spätantike und frühbyzantinische Kultur Bulgariens zwischen Orient und Okzident. Schriften der Balkankommission. Wien, 1986. 93-104.
- PILLINGER – POPOVA – ZIMMERMANN 1999 = PILLINGER, R. - POPOVA, V. - ZIMMERMANN,

- B.: Corpus der spätantiken und frühchristlichen Wandmalereien Bulgariens. Wien, 1999.
- PINTÉR-HEITLER 2003 = PINTÉR, A. – HEITLER, A.: Újra megnyílt a Péter-Pál sírkamra Pécssett. Örökségvédelem VII/5-6 (2003) 1-4.
- POZSÁRKÓ 2004 = POZSÁRKÓ, Cs.: Késő római antik motívumok a pécsi ókeresztény mauzóleumban. Pécsi Szemle VII/3 (2004) 2-10.
- POZSÁRKÓ 2005a = POZSÁRKÓ, Cs.: A sopianaei ókeresztény „Mauzóleum” szimbólumai. Ókor IV/1-2 (2005) 65-70.
- POZSÁRKÓ 2005b = POZSÁRKÓ, Cs.: Beneficiarius oltár Sopianaeból. Pécsi Szemle VIII/4 (2005) 3-6.
- POZSÁRKÓ-TÓTH-VISY 2007 = POZSÁRKÓ, Cs. – TÓTH, Zs. – VISY, Zs.: Sopiana. A cella septichora és környéke. Beszámoló a 2005-2006. évi régészeti feltárásról. Ókor VI/3 (2007) 84-90.
- RADULESCU - LUNGU 1989 = RADULESCU, A. - LUNGU, V.: Le christianisme en Scythie Mineure á la lumière des dernieres découvertes archéologiques. In: XI. CIAC 1986 (1989) Vol. III. 2561-2590.
- REBILLARD 2003 = REBILLARD, É.: Religion et sépulture. L'Église, les vivants et les morts dans l'Antiquité tardive. Paris, 2003.
- REINACH 1922 = REINACH, S.: Répertoire de Peintures Grecques et Romaines. Paris, 1922.
- RENDIĆ – MIOČEVIĆ 1954-1956 = RENDIĆ – MIOČEVIĆ, D.: Neue Funde in der altchristlichen Nekropole Manastirine in Salona. Archlug I-II (1954-56) 53-70.
- RIU = BARKÓCZI, L. – MÓCSY, A.: Die römischen Inschriften Ungarns. Budapest, 1972.
- RIU IV = BURGER, A. Sz. – FÜLEP, F.: Die römischen Inschriften Ungarns IV. Das Gebiet zwischen der Drau und der Limesstrecke Lussonium-Altinum. Bonn-Budapest, 1984.
- DE ROSSI 1874 = DE ROSSI, G. B.: Fünfkirchen in Ungheria - Camera sepolcrale sotterranea dipinta. Bull AC V (1874) 150-154.
- ROZMANN 2007 = ROZMANN, V.: Lehetett volna. A Cella Septichora Látogató Központ. Echo 2007/3. 3-7.
- SÁGHY 2003 = SÁGHY, M.: Versek és vértanúk. A római mártírkultusz Damasus pápa korában (366-384). Budapest, 2003.
- SÁGHY 2005 = SÁGHY, M.: Isten barátai. Szent és szentéletrajz a késő antikvitásban. Budapest, 2005.
- SALZMAN 1990 = SALZMAN, M. R.: On Roman Time. The Transformation of the Classical Heritage 17. Berkeley, 1990.
- SCHLUNK 1988 = SCHLUNK, H.: Die Mosaikkuppel von Centcelles I - II. Madrider Beiträge XIII (1988) Mainz, 1988.
- SCHMIDT 2000 = SCHMIDT, W.: Spätantike Gräberfelder in den Nordprovinzen des römischen Reiches und das Aufkommen christlichen Bestattungsbrauchtums. Triciana (Ságvár) in der Provinz Valeria. Saalburg Jahrbuch 50 (2000) 213-441.
- SCHNEIDER 1952 = SCHNEIDER, A. M.: Die altchristliche Bischofs- und Gemeindekirche und ihre Benennung. Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. I. Philologisch-Historische Klasse. 7 (1952) 153-161.
- SCHUMACHER 1988 = SCHUMACHER, W. N.: Die Grabungen unter S. Sebastiano 95 Jahre nach den Entdeckungen Anton de Waals. Römische Quartalschrift für Christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte (83) 1988. 134-166.
- SIMONYI 1959 = SIMONYI, D.: Pécs „Quinque Ecclesiae” nevének eredetéről. AntTan VI (1959) 87-103. (Sull' origine del toponimo „Quinque ecclesiae” di Pécs. ActAnt 8 (1960) 165-184.)
- SMELIK 1979 = SMELIK, K. A. D.: The Witch of Endor. 1Sam28 in Rabbinic and Christian Exegesis till 800 A.D. VigChr 33 (1979) 160-179.
- SOTOMAYOR 1962 = SOTOMAYOR, M.: San Pedro en la iconografía paleocristiana. Granada, 1962.
- SOTOMAYOR 1975 = SOTOMAYOR, M.: Sarcofagos romano-cristianos de España. Estudio iconográfico. Biblioteca Teologica Granadina 16. Granada, 1975.
- SULZER-CLAUSSEN 1958 = SULZER, W. – CLAUSSEN, H.: Die Stephanskirche zu Chur. In: Beiträge zur Kunstgeschichte und Archäologie des Frühmittelalters. Akten zum VII. Internationalen Konferenz für Frühmittelalterlichen Forschung 21-28. IX. 1958. Graz, 1962, 154-166.
- SZABÓ 2002 = SZABÓ, Á.: La religion et le panthéon. Romains de Hongrie. Ier - Ver siècles après J.-C. Lyon, 2002. 60-70.
- SZŐNYI 1929 = SZŐNYI, O.: A pécsi ó-keresztény temető sírkamrája és kápolnája. Magyar Művészet V (1929) 537-544.
- TAVANO 1960 = TAVANO, S.: Il recinto presbiteriale nelle aule Teodoriane di Aquileia. RivAC XXXVI (1960) 105-121.
- TCHANÉVA-DETCHEVSKA 1989 = TCHANÉVA-DETCHEVSKA, N.: Les édifices cultuels sur le territoire bulgare pendant la période paléochrétienne á la lumière des nouvelles données. In: XI. CIAC 1986 (1989) Vol. III. 2491-2509.
- TESTINI 1958 = TESTINI, P.: Aquileia e Grado. RivAC XXXIV (1958) 169-181.
- TESTINI 1966 = TESTINI, P.: Le catacombe e gli antichi cimiteri cristiani in Roma. Bologna, 1966.
- TESTINI 1969 = TESTINI, P.: L'iconografia degli apostoli Pietro e Paolo nelle cosiddette „arti minori”. Saecularia Petri et Pauli. Studi di AC XXVIII (1969)
- TESTINI 1980 = TESTINI, P.: Archeologia cristiana. Bari, 1980.

- THOMAS 1973-1974 = B. THOMAS, E.: Arius-Darstellung, eine römerzeitliche Ziegelritzzeichnung aus Kisdorog in Pannonien (Római kori téglakarcolatrajz Arius képmásával a pannoniai Kisdorogról.). *BBÁMÉ* IV-V. (1973-1974) 77-116.
- THOMAS 1988 = B. THOMAS, E.: Die Romanität Pannoniens in den 5. und 6. Jahrhunderten. In: Germanen, Hunnen und Awaren. Schätze der Völkerwanderungszeit. Die Archäologie des 5. und 6. Jahrhunderts an der mittleren Donau und der östlich-merowingischer Reihengräberkreis. Frankfurt, 1988. 284-294.
- TOMOVIĆ, M.: The Passio Sanctorum IV Coronatorum and the Fruška Gora hypothesis in the light of archaeological evidence. In: Djurić, B. – Lazar, I. (hrsg.): Akten des IV. Internationalen Kolloquiums über Probleme des provinziäl-römischen Kunstschaffens – Akti IV. mednarodnege kolokvija o problemih rimske provincialne umetnosti Celje 8-12. Mai/Maj 1995. *Situla* 1997, 229-239.
- TORCELLAN 1983 = TORCELLAN, M.: Osservazioni sullo stile dei mosaici di Aquileia e Grado (IV-VI sec.) *AN LIV* (1983) 174-199.
- TÓTH 1973 = TÓTH, S.: Régészet, műemlékvédelem, történelem. (Archaeology, preservation of monuments, history.) *Építés-építészettudomány* 5/3-4 (1973) 617-630.
- TÓTH 1974a = TÓTH, M.: Árpád-kori falfestészet. (Murals of the Arpadian age). *Művészettörténeti füzetek* 9 (1974)
- TÓTH 1974b = TÓTH, E.: Vigilius episcopus scaravaciensis. *ActArchHung* XXVI (1974) 269-275.
- TÓTH 1987-88 = TÓTH, E.: Az alsóhetényi 4. századi erőd és temető kutatása, 1981-1986. *Eredmények és vitás kérdések.* (Vorbericht über die Ausgrabung der Festung und des Gräberfeldes von Alsóhetény 1981-86. Ergebnisse und umstrittene Fragen.) *ArchÉrt* CIV-CV (1987-88) 22-61.
- TÓTH 1990 = TÓTH, E.: A 4-8. századi pannoniai kereszténység forrásairól, és a leletek forrásértékéről (On the Sources of Christianity in Pannonia in the 4th-8th century and on the interpretation of the findings). *MEV* 2 (1990) 17-33.
- TÓTH 1991a = TÓTH, E.: Pannonia Christiana. A kereszténység kezdete a Kárpát-medencében. *Életünk* 1991/8. 740-748.
- TÓTH 1991b = TÓTH, E.: A Quinque Basilicae – Quinque Ecclesiae helynevek lokalizálásához és értelmezéséhez. *JPMÉ* 36 (1991) 101-107.
- TÓTH 1994 = TÓTH, E.: Későrómai sír Tihanyból (Spätromisches Grab aus Tihany - Zur Typologie der Zwiebelknopffibeln aus Bronzeblech). *FolArch* XLIII (1994) 127-166.
- TÓTH 1995 = TÓTH, E.: Ókeresztény ládikavertek Ságvárról (Frühchristliche Kästchenbeschläge aus Ságvár). *FolArch* LXIV (1995) 107-150.
- TÓTH 2001a = TÓTH, E.: Sopiana a késő császárkorban. *Jelenkor* XLIV (2001 november) 1129-1136. (= *Örökségi füzetek* 2 (2003) 27-34.)
- TÓTH 2001b = TÓTH, E.: Sopiana: a római város, mint Pécs elődje. In: Font, M. (szerk.): Pécs szerepe a Mohács előtti Magyarországon. *Tanulmányok Pécs történetéből* 9. Pécs, 2001. 27-42.
- TÓTH 2003 = TÓTH, E.: A pécsi ókeresztény sír-épületek eredete és jelképei. *Örökség füzetek* 2. Pécs, 2003. 110-116.
- TÓTH 2006a = TÓTH, E.: A pogány és keresztény Sopiana. (A császárkultusz-központ Pannonia Inferiorban, valamint a pogány és keresztény temetkezések elkülönítésének lehetőségéről: a II. sírkamra.). *Specimina Nova* XX (2006) 49-102.
- TÓTH 2006b = TÓTH, E.: Valeria vége (The End of Valeria). *Arrabona* 44 (2006) 579-595.
- TÓTH 2008a = TÓTH, Zs.: Régészeti feltárás 2008-ban Pécsen, a Kossuth téren. *Összefoglaló jelentés.* [Archaeological Excavation in Pécs in 2008. A summary.]. *Pécsi Szemle* 2008/3. 3-19.
- TÓTH 2008b = TÓTH, H.: Einige Bemerkungen zu den Jahreszeitendarstellungen des altchristlichen Sarkophages zu Sopiana. In: Szabó, Á. – Vargyas, P. (eds.): *Cultus Deorum. Studia Religionum ad Historiam* II. *Ókortudományi Dolgozatok [Papers of Antique Studies]* 2. Pécs, 2008. 311-322.
- TOYNBEE 1971 = TOYNBEE, J. M. C.: *Death and Burial in Roman World.* New York, 1971.
- VALEVA 1989 = VALEVA, J.: *Nécropoles de Bulgarie et des tombes peintes.* In: XI. CIAC 1986. *Citta del Vaticano*, 1989, 1243-1258.
- VANYÓ 1999 = VANYÓ, L.: *Az ókeresztény egyház irodalma II (A 4-8. század).* Budapest, 1999.
- VANYÓ 2000 = VANYÓ, L.: *Az ókeresztény művészet szimbólumai.* Budapest, 2000²
- VÁRNAGY 1993 = VÁRNAGY, A.: *Liturgika.* Budapest, 1993.
- VESZPRÉMY 2004 = VESZPRÉMY, L.: *Mint békák a mocsárban. Püspökök gyűlése a Duna mellett 796-ban.* *Aetas* XIX (2004/2) 53-71.
- VÉKONY 1986 = VÉKONY, G.: *A Karoling Birodalom „délkeleti” határvédelme kérdéséhez.* *KMMK* 2 (1986) 43-75.
- VISY 2003 = VISY, Zs.: *Adatok Sopiana ókeresztény leletegyüttesének értékeléséhez.* *Örökség füzetek* 2 (2003) 117-123.
- VISY 2006 = VISY, Zs.: *Cella Septichora. Előzetes beszámoló a Szt. István téren, az ókeresztény temető területén folytatott régészeti kutatásokról.* *Pécsi Szemle* IX/1 (2006) 3-13.
- VISY 2007a = VISY, Zs.: *Recent Data on the Structure of the Early Christian Burial Buildings in Pécs.* *ACD* XLIII (2007) 137-155 (Újabb adatok a pécsi ókeresztény sír-építmények szerkezeti felépítményéhez.) *ArchÉrt* 132 (2007) 111-121.

VISY 2007b = VISY, Zs.: Újabb adatok a pécsi vár építéstörténetéhez. Tanulmányok Pécs történetéből 19 (2007) 35-58.

VISY 2007c = VISY, Zs.: A pécsi Cella Septichora műemléki munkálatainak tanulságai. Műemlékvédelem LI/3 (2007) 201-208.

WARLAND 1989 = WARLAND, R.: Forschungen zur Spätantike in den römischen Provinzen an Rhein, Mosel und oberer Donau (1980-1986). In: XI. CIAC 1986 (1989) 2077-2088.

WILLIAMS 1995 = WILLIAMS, D. H.: Ambrose of Milan and the End of Nicene-Arian Conflicts. Oxford, 1995.

WILPERT 1903 = WILPERT, J.: Die Malereien der Katakomben Roms I-II. Freiburg, 1903.

WILPERT – SCHUMACHER 1976 = WILPERT, J. - SCHUMACHER, W. N.: Die römische Mosaiken und

Malereien der kirchlichen Bauten vom IV. bis zum XIII. Jahrhundert. Freiburg im Breisgau, 1976.

WILPERT 1929-1936 = WILPERT, J.: I sarcofagi cristiani antichi. Roma, 1929-1936.

ZANKER 2000 = ZANKER, P.: Die mythologischen Sarkophagreliefs und ihre Betrachter. Bayrische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse. Sitzungsberichte 2000/2.

ZINN 2001 = ZINN, F.: Untersuchungen zu Wagenfahrtsdarstellungen auf provinzialrömischen Grabdenkmälern. Kölner Jahrbuch 34 (2001) 141-266.

ZSIDI-TOPÁL-MADARASSY 2000 = ZSIDI, P. – TOPÁL, J. - MADARASSY, O.: Ókeresztény temetőkapolnák és temetkezések Aquincumban. In: Zsidi, P. (szerk.): Ókeresztény emlékek Aquincumban. Budapest, 2000.